

Humanitaire interventies en de Responsibility to Protect (R2P)

Visie DWARS, GroenLinkse jongeren, april 2012

Al sinds de oprichting van DWARS bestaat er een discussie over humanitaire interventies. Enerzijds heeft DWARS pacifistische wortels, anderzijds zijn er situaties waar het gebruik van wapens soms onvermijdelijk lijkt om mensen in nood te beschermen. Uit de verhitte debatten blijkt dat we allemaal eenzelfde doel voor ogen hebben: duurzame vrede, wereldwijd. Ondanks de verschillende opvattingen over het bereiken van dit doel, is het belangrijk om in te zien dat deze idealen in essentie gelijk zijn.

In het politiek programma hebben wij als leden vastgelegd dat het primaire doel van het buitenlandbeleid de bescherming van leven, gezondheid en waardigheid moet zijn. Om dit te bereiken zijn onder andere een goed functionerende internationale rechtsorde en het naleven van de mensenrechten noodzakelijk.

DWARS streeft naar een wereld zonder grenzen. Wanneer dit nog geen realiteit is, vindt DWARS volkssoevereiniteit een belangrijk begrip. We sluiten hiermee aan bij VN-verdragen, die stellen dat elk volk recht heeft op zelfbeschikking (VN 1960, resolutie 1514).

De soevereiniteit van een staat kan volgens VN-verdragen alleen onder strikte voorwaarden worden geschonden, namelijk wanneer er sprake is van genocide, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en etnische zuiveringen (VN, 2005).

In het internationaal recht staat beschreven dat een staat niet aanvalt tot dat zij wordt aangevallen. Wanneer dit principe wordt nageleefd, zullen oorlogen tussen staten niet meer bestaan. Het probleem ligt bij interne conflicten waar bevolkingsgroepen elkaar aanvallen zonder dat de staat dit kan voorkomen, of in situaties waar de staat zelf de agressor is.

DWARS focust op de preventie van conflicten. Wanneer deze echt niet meer te voorkomen zijn, heeft de internationale gemeenschap de verantwoordelijkheid in te grijpen. Ingrijpen kan echter alleen onder strikte voorwaarden, en alleen wanneer primair de veiligheid van de bevolking van het land gewaarborgd wordt. Militair ingrijpen is een laatste middel dat pas kan worden toegepast wanneer andere middelen uitgeput zijn.

Deze visie beschrijft de uitgangspunten die DWARS hanteert om in conflictsituaties een standpunt te vormen over de vraag: wel of niet ingrijpen? De visie onderscheidt drie verschillende omstandigheden: de preventie van conflicten, de reactie op conflicten en de opbouw na conflicten.

1. Preventie van conflicten

- DWARS is tegen wapenhandel. Zolang we nog niet leven in een wereld zonder wapens, zorgen overheden voor de productie van hun eigen wapens.
- Om conflicten te voorkomen, moeten we structurele armoede bestrijden. Hierbij moeten we streven naar eerlijke handel. Voor het realiseren van eerlijke handel is het opheffen van oneerlijke handelsbarrières noodzakelijk. Daarnaast moet er

- betere internationale samenwerking komen op het gebied van handel.
- Alle landen hebben de plicht om hun burgers in hun basisbehoeften te voorzien. Het doel van ontwikkelingssamenwerking (OS) is het ondersteunen van landen in deze verplichting.
 - Goed bestuur ('good governance') is een voorwaarde om conflicten te voorkomen. Corruptie moet niet worden gezien als reden voor het stoppen van hulp, maar juist als een aanleiding voor het investeren in anti-corruptieprogramma's.
 - Transparante besteding van ontwikkelingsgelden is niet alleen van belang voor Westerse belastingbetalers. Voor inwoners van ontwikkelingslanden is het een noodzakelijke voorwaarde om de regering ter verantwoording te kunnen roepen. Ook donorlanden hebben hier een verantwoordelijkheid in.
 - Internationale initiatieven ter preventie van conflicten moeten worden ondersteund door hier een structureel deel van het OS-budget voor ter beschikking te stellen.
 - Het Nederlandse OS-budget gaat naar 2% van het BNP.
 - Het is belangrijk om landen waar mensenrechten geschonden worden en die beterschap beloven goed te monitoren.
 - Als er een conflict dreigt uit te breken moet er zoveel mogelijk op regionaal niveau onderhandeld worden om tot een vreedzame oplossing voor het conflict te komen.

2. Reactie op conflicten

Wanneer staten hun eigen burgers niet meer kunnen of willen beschermen, of zelf de agressor zijn, heeft de internationale gemeenschap de verantwoordelijkheid om in te grijpen, ook wel: de Responsibility to Protect (R2P). Er moet dan sprake zijn van genocide, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid of etnische zuiveringen. In de huidige situatie moet de Veiligheidsraad van de VN hier toestemming voor geven.

DWARS is overtuigd van de waarde van de R2P; de internationale gemeenschap mag niet wegkijken bij grote mensenrechtenschendingen. Het is van belang dat de internationale gemeenschap streeft naar mondiale vrede en veiligheid.

We kunnen echter niet ontkennen dat er politieke en economische belangen ten grondslag kunnen liggen aan humanitaire interventies. De R2P mag niet misbruikt worden voor machtspolitieke overwegingen; landen hebben een even gewichtige plicht om in te grijpen in landen waar zij geen eigen belang bij hebben. Wanneer het ingrijpen echter succesvol mensenrechtenschendingen stopt, is de achterliggende motivatie uiteindelijk van secundair belang.

DWARS beseft dat militair ingrijpen het uiterste middel bij humanitaire interventies is. Ingrijpen betreft een breed scala aan maatregelen zoals economische sancties, diplomatieke onderhandelingen met alle partijen, wapenembargo's en noodhulp. Militair ingrijpen kan meer geweld genereren wanneer er wapens in het land worden gebracht.

- Een interventie mag alleen plaatsvinden als het aannemelijk is dat de situatie hierdoor zal gaan verbeteren. Daarnaast moet de interventie samengaan met voldoende toewijding voor wederopbouw na het conflict.

- De VN Veiligheidsraad speelt een cruciale rol in het mandateren van interventies. Omdat de huidige structuur van de Veiligheidsraad waarin vijf landen een vetorecht hebben, niet effectief is in het zorgen voor bescherming van burgers via de R2P, moet de Veiligheidsraad hervormen.
- Volgens DWARS moet er worden gestreefd naar een mondiale spreiding van permanente leden en een betere vertegenwoordiging van huidige machtsstructuren.
- DWARS wil de NAVO afschaffen. Zo lang dit nog geen realiteit is en de VN nog niet toegerust is om op een adequate manier in te grijpen, accepteren we andere organen die met het mandaat van de VN effectief kunnen ingrijpen. Hierbij hebben Europese samenwerkingsverbanden onze voorkeur boven de NAVO. DWARS streeft naar een EU-leger dat de NAVO op termijn overbodig maakt.
- Er ontbreekt een militaire structuur binnen de VN. De VN moet een eigen leger krijgen om zo te worden bevrijd van directe nationale belangen. Dit leger mag alleen ingrijpen op grond van R2P.
- Wanneer de Veiligheidsraad zijn veto uitspreekt, kan de Algemene Vergadering van de VN momenteel al met tweederde meerderheid de Veiligheidsraad overstemmen. Zo kan er zonder mandaat van de Veiligheidsraad worden ingegrepen (Uniting for Peace resolution 377). DWARS pleit ervoor dat de Algemene Vergadering vaker gebruik maakt van deze optie.
- De R2P mag nooit als doel hebben aan een land een andere regering of regeringsvorm op te leggen. Het primaire doel moet de bescherming van burgers tegen grote mensenrechtenschendingen zijn, burgers beschikken immers over het soevereine recht om hun staatsinrichting zelf in te bepalen.
- Een belangrijke voorwaarde bij ingrijpen is een duidelijke opzet en een budget voor wederopbouw na het conflict. Hier moet een langetermijnvisie aan verbonden zijn.
- Militair ingrijpen is een allerlaatste middel dat alleen gebruikt mag worden wanneer alle andere mogelijkheden zijn uitgeput.

3. Opbouw na conflicten

DWARS vindt dat de internationale gemeenschap verantwoordelijkheid heeft bij de wederopbouw van landen verscheurd door conflict. Daarnaast realiseert DWARS zich dat bij wederopbouw geen westerse blauwdruk kan worden opgelegd aan een land. Tot slot moet aanwezigheid in een land geen doel zijn, maar een middel, om de situatie daar te verbeteren.

Wederopbouw moet voorkomen dat het conflict in de toekomst weer opblaait en nieuwe mensenrechtenschendingen moeten worden voorkomen. Wederopbouw is meer dan alleen het herstellen van oorlogsschade. Daarnaast moet wederopbouw mensenrechten en de rechten van minderheden bevorderen, en moet er worden samengewerkt met lokale partijen.

- Onderdeel van wederopbouw moet verzoening van de verschillende partijen zijn.
- Voor het slagen van de wederopbouw moet gepoogd worden alle partijen te

betrekken en er moet hierbij actief samen worden gewerkt met lokale en regionale organisaties, ontwikkelingshulp, NGO's etc.

- Om duurzame vrede te bewaren en economisch herstel te bespoedigen, moet er gewerkt worden aan een basale rechtsorde die beschermt tegen willekeur.
- DWARS is voorstander van het idee van peacekeeping missies onder VN-mandaat. De 'rules of engagement' van de blauwhelmen moeten zo zijn opgesteld dat ze effectief en veilig kunnen handelen. Het doel van de missie moet duurzame vrede zijn.